

מאיר גל, תשעה מתוך ארבע מאות (המערב וכל השאר), 1997. תצלום: מאיר גל

ורד לי המזרחים החדשים

ביצורתו "תשעה מתוך ארבע מאות (המערב וכל השאר)", מחזיק האמן המזרחי מאיר גל את ספר ההיסטוריה "תולדות העם היהודי בהורות האחרונים", מאת ח"י שמשון קירשנבויים, שהיה נפוץ בבתי הספר בישראל בשנות ה-70. בעבודתו, מ-1997, מתחיל גל על מספר העמודים המוקדש להיסטוריה של המזרחים - 400 עמודים. ספרי הלימוד הרשמיים של החינוך של העם היהודי שבהם משתמשים בבתי הספר הממלכתיים בישראל, מוקדשים ברובם המכריע להיסטוריה של יהודי אירופה, כתב גל לצד העבודה. במשך עשורים ארוכים משרד החינוך מחק בשיטיות את ההיסטוריה של יהודי המזרח מספרי הלימוד. ספרים אלה סייעו בפיתוח תודעה כוזבת בקרב התלמידים, ולפיה ההיסטוריה של העם היהודי התייחסה בעיקר כמזרח אירופה, ולמזרחים אין ממש היסטוריה שראויה ליכרון הקולקטיבי.

בעבור שנתיים קיבלה המחאה האמיתית חוזת גם מבט מחקרי. פרופ' יהודה שנהב ברק את מידת הייצוג של המזרחים בספרי הלימוד בהיסטוריה, וגילה כי הוא עומד על כ-4% בממוצע. שנהב בחן גם את התוכן, אופן הייצוג, הקונטקסט והשפה והכינויים המיוחסים למזרחים. הוא גילה למשל שבספרו של יהודה רון "תולדות עם ישראל בהורות האחרונים בארץ ובתפוצה" מוקדשות שתי שורות בלבד ליהדות עיראק, תוך כדי עיוות מוחלט של הנסיבות שבהן הגיעו יהודי עיראק לישראל. באחרונה פנתה ד"ר מרים גוראביגל, לשעבר המפקחת על שילוב מורשת יהודי ארצות המזרח במערכת החינוך בתל אביב, במכתב גלוי לשר החינוך גרעון סער, בד"ר רישה לתקן את העיוות והאפליה הנעשים לטענתה זה שנים ליהודים ממוצא מזרחי בספרי הלימוד. גוראביגל, כיום יו"ר מועצת הנהלים למען יהדות תוניסיה, קבלה על כך שמערכת החינוך עדיין מעמידה מצג מעוות, שאינו משקף את התהליכים ההיסטוריים ואת התנועות הציוניות שפעלו בקרב יהודי ארצות המזרח. "יהדות זו לא עלתה לארץ בגלל מצוקה כפי שמשקף בחלק מספרי הלימוד; אלא כדי לבנות את הארץ ולהיבנות בה, בעוד שעמדה בפניהם האפשרות להגר למקומות אחרים", כתבה. "יהדות המזרח מהווה בארץ כ-50% (מכלל האוכלוסייה) ועל כן מקומה מוצדק בין ספרי ההיסטוריה. ההיסטוריה של יהודי אירופה נלמדת כאילו היא ההיסטוריה היחידה של מדינת ישראל".

משרד החינוך מיהר להכחיש ולמנות בתגובה את הפרקים שבהם מופיעים מזרחים בתוכנית הלימודים. היה נדמה כי עוד רגע יצולם שר החינוך מחזיק ספר בניסיון להכחיש שתשעת העמודים נהפכו לפרקים שלמים.

המאבק הוותיק הזה מחזיר אותי אחרי

רה לילדות, להורים שאינם, לבית שאיננו, למרף הספרים. הורי, שדיברו אלי ערבית שוטפת, לא יכלו לקרוא בעברית המהגרים שלהם את הספרים שאספו בגאווה על המדף: "אלי כהן - האיש שלנו בדמשק" מאת א' בן-חנן, שגולל את סיפורו של דורי, שהיה לגיבור לאומי, ולצדו "סיפה בין הקלים", "פחונים וחלומות" ו"שוים ושוים יותר", ששלח סמי מיכאל בהקדשות חמות, לאמי, אחותו. הורי לא יכלו לקרוא את מה שנכתב עליהם בספרי הלימוד שלי, הם לא נחשפו לאופן הגזעני שבו יוצגו, אבל המדף שיצר בעבורי סיפר סיפור אחר על מזרחיות ומזרחים. סיפור שחישל אותי מול הייצוג שעלה מספרי הלימוד, שעודרו להתכתש לזהות המזרחית, לראות אותה כנחשלת ופרימיטיבית ולהעריך את תרבות המערב.

בשנים האחרונות שוב ושוב אני רואה כיצד נהפכים בני העדה האתיופית ל"מזרחים החדשים". מדיניות הקליטה הפטרונית הננקטת כלפיהם בכל התחומים מבנה אותם כקבוצה מוחלשת, בדיוק כפי שעשתה למזרחים, ומשעתקת את האפליה כלפיהם אף ביתר שאת. רק ב-2010, לאחר מאבק ממושך של האגודה הישראלית למען יהודי אתיופיה, הוסיף משרד החינוך לתרום כניית הלימודים פרק על אודות עלייתם. כשנחשפו לתוכנו, הם נדהמו: לא רק שאין בפרק עובדות מדויקות על העלייה, אלא גם מסרסים את תיאור מהלכה, כדי להמשיך ולצרום בתודעת הציבור שהאתיופים הם אוכלוסייה בעייתית ושהיו כאלה עוד קודם הגעתם לארץ.

המאבק הוותיק שמייצגת כעת גוראביגל והמאבק המתחדש של האגודה הישראלית למען יהודי אתיופיה בייצוג האתיופים בספרי הלימוד, שניהם מוצדקים וחשובים וראוי שיהפכו לקריאה משותפת. הספרים צריכים להיכתב מנקודת מבט אחרת תוך כדי שינוי היחס לתרבות המזרח והמזרחים, והפסקת ההתנשאות כאילו מדובר בעליות מצוקה שמדינת ישראל "הצילה".

בלשי הפרא
רוברטו בולניו

רב מכר!

רוברטו בולניו הוא גאון ובלשי הפרא' הוא הספר הכי טוב שתקראו השנה... ספר מוביל ונדיר כל כך, שקשה להימנע מהתהייה איך הסתדרו עד לכשיו בלעדיו.

רונו טל, מעריב, הזרנג

"יצירה שממלאת בה חדווה מידבקת של סופר על כשרונו הקלילות שבה מוליך בולניו את הסיפור מרשימה ביותר חלישתו על פרטים בחיי המשוררים והנעלים המהירה ומשחררות. המצאת הסיטואציות וגילום התפתחותן מקוריים ומפתיעים. והיכולת הקומית גדולה".

אריה גלסנר, ידיעות אחרונות

"התרגום של 'בלשי הפרא' מאת רוברטו בולניו - ללא ספק מגדולי הסופרים של המחצית האחרונה של המאה - הוא מאורע ספרותי של ממש".

תוכנית "נותנים במה" במחול - אילת
במסגרת תוכנית "נותנים במה"
יוזמה של משרד התרבות והספורט

ביצוע תלמידי ביי"ס למחול מתנ"ס קולייר, אילת ומגמת מחול ביי"ס בגין, אילת

ובהשתתפות רקדני מרכז סוזן דלל

קטעי רפרטואר מאת ברק מרשל

הדיפלומטים מאת רונה רז

מרכז תרבות וספורט ישראל